

4ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛ. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Κ.Π. Καβάφης, Όσο μπορείς

Στα 200 π.Χ.

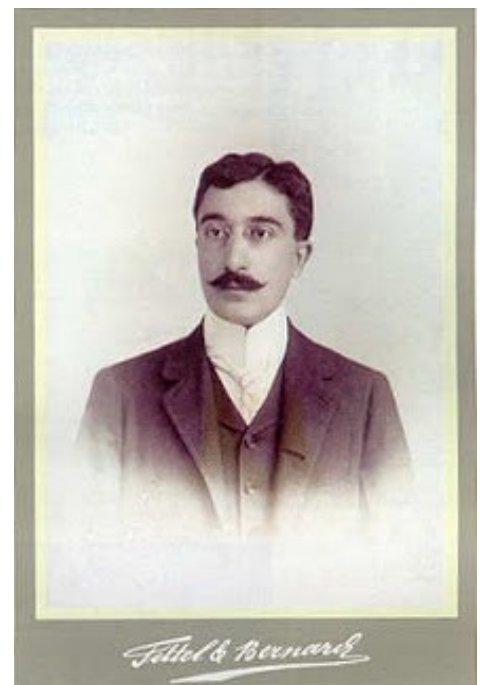
ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Α. Λίγα λόγια για τη ζωή του

Ο Κωνσταντίνος Καβάφης (1863-1933) είναι από τους σημαντικότερους ποιητές, του οποίου η ποίηση ενέπνευσε τόσο τους Έλληνες, όσο και τους ξένους ομοτέχνους του. Η απήχηση της ποίησής του έγινε αισθητή κυρίως **από τη δεκαετία του '60** και μετά, όταν **μεταφράστηκε** εκτεταμένα **στις σημαντικότερες δυτικές γλώσσες**. Πλέον έχει αποκτήσει **το κύρος και την αίγλη ενός παγκόσμιου ποιητή**.

Φαναριώτικης καταγωγής, ο Καβάφης **γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια**, όπου άκμαζε η ελληνική κοινότητα. Εκεί, στην πόλη με τις ανεξάντλητες ιστορικές μνήμες, που έγινε αναπόσπαστο μέρος της θεματικής του, ο Καβάφης έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του. Μετά τον θάνατο του πατέρα του (1870) και την οικονομική καταστροφή της οικογένειας πέρασε **ένα διάστημα της εφηβείας του στην Αγγλία και στη συνέχεια στην Κωνσταντινούπολη**. Δεν έκανε πανεπιστημιακές σπουδές, αλλά μελετούσε μόνος του πάρα πολύ και απέκτησε βαθιά μόρφωση. Χρημάτισε για τριάντα χρόνια **υπάλληλος** στο Γραφείο Αρδεύσεων της Αιγύπτου και **το 1922 παραιτήθηκε**, για να αφοσιωθεί αποκλειστικά στην ποίηση.

Πέθανε από καρκίνο του λάρυγγα στην Αλεξάνδρεια στις 29 Απριλίου του 1933, τη μέρα που συμπλήρωνε 70 χρόνια ζωής.

Β. Το ποιητικό του έργο

Η ποιητική δημιουργία του Καβάφη συμπίπτει με εκείνη του **Παλαμά**, ο οποίος την ίδια χρονική περίοδο στην Αθήνα αποτελεί τον σημαντικότερο εκπρόσωπο της **Νέας Αθηναϊκής Σχολής (1880 -1922)**.

Ενώ ο ποιητής γνώριζε πολύ καλά τα σύγχρονα λογοτεχνικά ρεύματα, όπως ήταν ο παρνασσισμός¹ και ο συμβολισμός², δεν φαίνεται να ακολούθησε συστηματικά κάποιο από αυτά. Βαθμιαία απομακρύνθηκε εντελώς και **κινήθηκε στα πλαίσια του ρεαλισμού. Στην Ελλάδα έγινε για πρώτη φορά λόγος γι' αυτόν το 1903**, όταν ο **Ξενόπουλος** δημοσίευσε στο περιοδικό *Παναθήναια* το ιστορικό του άρθρο με τίτλο «Ένας ποιητής».

Για τον Καβάφη **η ποιητική τέχνη ήταν μια επίπονη διαδικασία**: σύμφωνα με πληροφορίες που παρέχουν οι μελετητές του, τα στάδια γραφής ενός ποιήματος διαρκούσαν ακόμη και δεκαετίες. Τα ποιήματά του περνούσαν από πολλά στάδια επεξεργασίας, μέχρις ότου φτάσουν στην τελική τους μορφή. Όσο ζούσε ακολουθούσε μια **ιδιότυπη εκδοτική τακτική**: τύπωνε τα ποιήματά του σε μικρά φυλλάδια, αργότερα σε τεύχη και τέλος έφτιαχνε χειροποίητες συλλογές που μοίραζε σε φίλους και θαυμαστές.

¹ **Παρνασσισμός**: Λογοτεχνικό κίνημα που γεννήθηκε στη Γαλλία στα μέσα του 19ου αιώνα και στηρίζεται στην κλασική παράδοση απορρίπτοντας την τεχνοτροπία του ρομαντισμού. Ο παρνασσισμός αναζητεί την έμπνευσή του στην αρχαιότητα και ιδίως στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό. Στην Ελλάδα παρνασσικά ποιήματα έγραψαν ο Παλαμάς, ο Δροσίνης, ο Βιζυηνός, ο Μαβίλης, ο Σικελιανός, ο Βάρναλης και κυρίως ο Γρυπάρης, οι οποίοι και εξέφρασαν το πατριωτικό συναίσθημα και τη λατρεία του κλασικού. **Οι ποιητές αυτοί φρόντιζαν ιδιαίτερα τη μορφή των στίχων τους και την ομοιοκαταληξία σεβόμενοι τους μετρικούς και στιχουργικούς κανόνες και ενδιαφερόμενοι υπερβολικά για τη μορφή.**

² **Συμβολισμός**: Λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό ρεύμα που γεννήθηκε επίσης στη Γαλλία την ίδια εποχή ως αντίδραση στο ρομαντισμό και τον παρνασσισμό. **Τον συμβολισμό χαρακτηρίζει η μουσικότητα και η υποβλητικότητα του στίχου.** Η ψυχική κατάσταση του ποιητή συσχετίζεται με τα πράγματα που γίνονται σύμβολα των συναισθημάτων του. Από το συμβολισμό επηρεάστηκαν πολλοί Έλληνες ποιητές όπως ο Κωνσταντίνος Χατζόπουλος, ο Απόστολος Μελαχροινός, ο Λάμπρος Πορφύρας, ο Ζαχαρίας Παπαντωνίου, ο Κώστας Καρυωτάκης.

Το σώμα των Καβαφικών ποιημάτων περιλαμβάνει:

- ☑ τα 154 **αναγνωρισμένα** από τον ίδιο ποιήματά του. Το πρώτο χρονολογικά είναι τα Τείχη (1896) και το τελευταίο Εις τα περίχωρα της Αντιοχείας (1933). Ανάμεσά τους: το Περιμένοντας τους βαρβάρους, το Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον και η Ιθάκη. **Το μοτίβο της αξιοπρεπούς στάσης κατά τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου χαρακτηρίζει αυτά τα ποιήματα,**
- ☑ τα 37 **αποκηρυγμένα** ποιήματά του, τα περισσότερα νεανικά, σε ρομαντική καθαρεύουσα, τα οποία αργότερα αποκήρυξε,
- ☑ τα **κρυμμένα**, δηλαδή 75 ποιήματα που βρέθηκαν τελειωμένα στα χαρτιά του,
- ☑ τα 30 **ατελή**, που βρέθηκαν στα χαρτιά του χωρίς να έχουν πάρει την οριστική τους μορφή.

Ο ίδιος ο ποιητής διέκρινε τα ποιήματά του σε τρεις κατηγορίες:

στα ιστορικά, τα φιλοσοφικά και τα ερωτικά (ή αισθησιακά).

- ☑ Τα **ιστορικά ποιήματα** εμπνέονται κυρίως από την ελληνιστική περίοδο και στα περισσότερα έχει εξέχουσα θέση η Αλεξάνδρεια. Αρκετά άλλα προέρχονται από την ελληνορωμαϊκή αρχαιότητα και το Βυζάντιο, χωρίς να λείπουν και ποιήματα με μυθολογικές αναφορές (π.χ. Τρώες). Οι περίοδοι που επιλέγει είναι περίοδοι παρακμής ή μεγάλων αλλαγών και οι περισσότεροι **ήρωές** του είναι «ηττημένοι».
- ☑ Τα **φιλοσοφικά** ποιήματα ονομάζονται από άλλους «**διδασκτικά**». Ο Ε.Π. Παπανούτσος τα διαίρεσε στις εξής ομάδες: α) ποιήματα με «συμβουλές προς ομοτέχνους», δηλαδή ποιήματα για την ποίηση, και β) ποιήματα που πραγματεύονται άλλα θέματα,
- ☑ Στα **ερωτικά ή αισθησιακά** ποιήματα, που είναι και τα πιο λυρικά, κυριαρχεί η ανάμνηση και η αναπόληση. Αυτό που προκαλεί τα συναισθήματα δεν είναι το παρόν αλλά το παρελθόν και πολύ συχνά ο οραματισμός. Αποτελούν

αναμνήσεις πραγματοποιημένων ή μη ερώτων εκφράζοντας τον ιδιότυπο ερωτισμό του.

Γ. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της ποιητικής τέχνης του Καβάφη

- ☑ **Ιδιότυπη γλώσσα**, μείγμα καθαρεύουσας και δημοτικής, η ομιλούμενη από την ελληνική παροικία της Αλεξάνδρειας με ιδιωματικά στοιχεία της Κωνσταντινούπολης. Συχνά χρησιμοποιεί «αντιποιητικό» και καθημερινό λεξιλόγιο.
- ☑ **Απουσία ομοιοκαταληξίας** κατά κανόνα, άνισες σε μέγεθος **στροφές**, ανισοσύλλαβοι ιαμβικοί **στίχοι**.
- ☑ **Λακωνικότητα**, εξαιρετικά **λιτός λόγος** με ελάχιστα επίθετα (όσα υπάρχουν έχουν πάντα ιδιαίτερη σημασία) και ελάχιστα σχήματα λόγου.
- ☑ **Σημεία στίξης** με ιδιαίτερη σημασία: παίζουν ρόλο για το νόημα (π.χ. ειρωνεία) ή λειτουργούν ως οδηγίες απαγγελίας (π.χ. χαμήλωμα του τόνου της φωνής στις παρενθέσεις).
- ☑ **Λεπτή ειρωνεία** και σαρκασμός, που γίνεται κάποιες φορές αυτοσαρκασμός.
- ☑ **Θεατρικότητα**, που επιτυγχάνεται με τον δραματικό μονόλογο (το ποιητικό υποκείμενο απευθύνεται στο "εσύ") και τον διάλογο. Στο έργο του δρουν πρόσωπα / προσωπεία, όπως στο αρχαίο δράμα, πίσω από τα οποία κρύβεται ο ποιητής.
- ☑ **Υποβολή** [τεχνική με την οποία ο ποιητής προσπαθεί να εισαγάγει τον αναγνώστη στην ατμόσφαιρα που περιγράφεται στο ποίημά του και να τον επηρεάσει έτσι, ώστε να του δημιουργήσει την κατάλληλη (την περιγραφόμενη στο ποίημα) συναισθηματική κατάσταση]
- ☑ **Διδακτισμός**: έχει την πρόθεση να μεταδίδει με την ποίησή του σημαντικά μηνύματα προς τους αναγνώστες του
- ☑ **Πεζολογική ποίηση** λόγω των παραπάνω γνωρισμάτων στη στιχουργία, στη γλώσσα και στο ύφος.

Δ. Αξίζει να δεις, να ακούσεις, να διαβάσεις

⇒ **Βίντεο για τη ζωή του Κ.Π. Καβάφη** (το βίντεο αποτελεί συντόμευση της εκπομπής - αφιέρωμα σε αυτόν προσαρμοσμένο στον σχολικό χρόνο) Διάρκεια περίπου 30'

<https://www.youtube.com/watch?v=gJCKVS3VYRw>

⇒ **Ξενάγηση στην ανακαινισμένη οικία του Κωνσταντίνου Καβάφη στην Αλεξάνδρεια** Διάρκεια περίπου 17'

(Στην **οδό Λέψιους στην Αλεξάνδρεια**, το διαμέρισμα του Καβάφη έχει μετατραπεί σε **μουσείο** με εκδόσεις, χειρόγραφα, μεταφράσεις, δημοσιεύματα και έργα τέχνης εμπνευσμένα από το έργο του, πλούσιο φωτογραφικό, φιλολογικό και άλλο υλικό)

<https://www.youtube.com/watch?v=xrCM-FTMQFs>

⇒ **Ο Σταμάτης Φασουλής απαγγέλλει το ποίημα του Κ.Π. Καβάφη, Στα 200 π.Χ.**

<https://www.youtube.com/watch?v=yzmupkHihPA>

⇒ **Ο Καβάφης στην τέχνη:** δείτε πώς διάφοροι εικαστικοί εμπνεύστηκαν από τον ίδιο και το έργο του

40 εικαστικοί για τον Καβάφη στο Ίδρυμα Θεοχαράκη

<https://www.lifo.gr/guide/culturenews/arts/33634>

Ο Καβάφης του Γιάννη Ψυχοπαίδη

<https://www.tovima.gr/2013/12/18/culture/o-kabafis-toy-gianni-psyxopaidi/>

⇒ **Διαβάστε και αυτό! Ποίημα του Καβάφη κοσμεί κτίριο στην Ολλανδία**

<https://www.iefimerida.gr/news/352599/ekpliktiko-poiima-toy-kavafi-kosmei-ktirio-stin-ollandia-eikones>

♫ **Σοφία Μανουσάκη – Στέφανος Κορκολής, Ένας γέρος, Ποίηση: Κ.Π. Καβάφης – Μουσική: Στ. Κορκολής**

<https://www.youtube.com/watch?v=gUSwPE131uo>

Το αρχείο του Κ.Π. Καβάφη είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://www.onassis.org/el/initiatives/cavafy-archive>

Κ.Π. Καβάφης, *Όσο μπορείς* (1913)

Κι αν δεν μπορείς να κάρμεις την ζωή σου όπως την δέχεις,
λούτο προσπάδησε λουλάχιστον
όσο μπορείς: μην την εξευτελίζεις
μες στην πολλή συνάφεια του κόσμου,
μες στις πολλές κινήσεις κι ομιχλίες.

Μην την εξευτελίζεις πηαίνοντάς την,
γυρίζοντας συχνά κι εκδελοντάς την
στων σχέσεων και των συναναστροφών
την καθημερινήν ανοησία,
ως που να γίνει σα μια ζένη φορτική.

Κ.Π. Καβάφης, Ποιήματα, τόμ.1, Ίκαρος

Α. Ας κατανοήσουμε το κείμενο

1. Σε ποια **κατηγορία καβαφικών ποιημάτων** ανήκει το παραπάνω ποίημα;
Ποια στοιχεία του κειμένου σε βοήθησαν στην απάντησή σου;
2. Ποιο είναι το **βασικό θέμα** του ποιήματος;
3. Ποια είναι η **προτροπή** που κυριαρχεί στο ποίημα;
4. Ποιες κοινωνικές εκδηλώσεις μπορούν **να εξευτελίσουν τη ζωή** του ατόμου;
5. Ποιον **κίνδυνο** επισημαίνει το ποιητικό υποκείμενο στον τελευταίο στίχο με τη χρήση των δύο επιθέτων; Πώς μπορεί αυτός να αποφευχθεί;

Β. Ας προσεγγίσουμε τη δομή και τη γλώσσα του κειμένου

1. Να δώσεις έναν ενδεικτικό **τίτλο** για κάθε στροφή – ενότητα του ποιήματος.
2. Ποιο **ρηματικό πρόσωπο** χρησιμοποιεί το ποιητικό υποκείμενο; Σε ποιον απευθύνεται;
3. *πηαίνοντάς την, γυρίζοντάς συχνά, εκδέχοντάς την*: Ποιο είναι το υποκείμενο και ποιο το αντικείμενο των **μετοχών**; Να εξηγήσεις τον συντακτικό τους ρόλο και το σημασιολογικό τους περιεχόμενο.
4. Να εντοπίσεις τις δύο **επαναλήψεις** λέξεων / φράσεων που υπάρχουν στο ποίημα και να εξηγήσεις τη λειτουργία τους.
5. Ποια **χαρακτηριστικά της ποιητικής τέχνης** του Καβάφη μπορείς να εντοπίσεις στο ποίημα; Για την απάντησή σου να συμβουλευτείς τον πίνακα Γ (βλ. παραπάνω).

Γ. Ας σχολιάσουμε ιδέες, στάσεις, αξίες, πράξεις και συμπεριφορές

1. Ποια **προσωπική ευθύνη** έχει ο άνθρωπος για τη διαφύλαξη της προσωπικής ελευθερίας και της αξιοπρέπειάς του;
2. Ποια **στάση ζωής** προβάλλεται μέσα από το ποίημα; Πόσο επίκαιρη, κατά τη γνώμη σου, είναι η προτροπή του ποιητή;

Δ. Ας γράψουμε πιο δημιουργικά

1. Να υποθέσετε ότι σε μεγάλη ηλικία αφήνετε ως παρακαταθήκη ένα γράμμα στο παιδί σας για **το πραγματικό νόημα της ζωής**.
2. Να ακούσετε **το τραγούδι «Το παράπονο»** και να συσχετίσετε το περιεχόμενό του με το ποίημα του Καβάφη. Με ποιον συγκεκριμένο στίχο του Καβάφη συνδέεται περισσότερο;

https://www.youtube.com/watch?v=oQnbax8iZyE&list=RDoQnbax8iZyE&start_radio=1&t=21

Ερμηνεία: Ελευθερία Αρβανιτάκη Μουσική: Δ. Παπαδημητρίου Στίχοι: Οδυσσέας Ελύτης από την ποιητική συλλογή **Τα ρω του έρωτα** (1972)

Εδώ στου δρόμου τα μισά έφτασε η ώρα να το πω άλλα είναι εκείνα που αγαπώ γι' αλλού γι' αλλού ξεκίνησα.	Στ' αληθινά στα ψεύτικα το λέω και τ' ομολογώ. Σα να 'μουν άλλος κι όχι εγώ μες στη ζωή πορεύτηκα.	Όσο κι αν κανείς προσέχει όσο κι αν τα κυνηγά, πάντα πάντα θα 'ναι αργά δεύτερη ζωή δεν έχει.
--	--	--

Δραστηριότητα για το σπίτι

♪ ♪ Άκουσε προσεκτικά τις παρακάτω μουσικές εκτελέσεις του ποιήματος. Ποια μελοποιημένη απόδοση του ποιήματος πιστεύεις ότι ανταποκρίνεται περισσότερο στο σημασιολογικό του βάρος; Ποια προτιμάς εσύ και γιατί; Η απάντησή σου να έχει τη μορφή άρθρου-κριτικής (150 λέξεων) με σκοπό να δημοσιευθεί στη σχολική εφημερίδα.

1. **ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΛΕΖΟΣ:** «Όσο μπορείς» στον δίσκο «Περιμένοντας τους βαρβάρους» (Λύρα 1979). Τραγουδά ο συνθέτης.
<https://www.youtube.com/watch?v=6GQrcEOwV20>
2. **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΡΟΖΑΣ:** «Όσο μπορείς» στον δίσκο του «**Hommage a K. Kavafis. Τιμή στον Κ. Καβάφη**» (Sony 1990). Τραγουδά η Αλεξάνδρα Γριζοπούλου. <https://www.youtube.com/watch?v=xg1olxhBvgo>
3. **ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΤΡΙΤΣΗΣ:** «Όσο μπορείς», σε μουσική και επιμέλεια παραγωγής του ίδιου. Τραγουδά ο Αλέξανδρος Χατζής. Από τη δισκογραφική εταιρία Bonus.
<https://www.youtube.com/watch?v=sus9SPHwp8Q>
4. **ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΡΤΗΣ:** «Όσο μπορείς» Μουσική: Γιώργος Μάρτος
<https://www.youtube.com/watch?v=OsmunQqtkMQ>

Κ.Π. Καβάφης, Στα 200 π.Χ. (1931)

A. Ας κατανοήσουμε το κείμενο

1. Σε ποια **κατηγορία καβαφικών ποιημάτων** ανήκει το παραπάνω ποίημα και γιατί;
2. Ποιο είναι το **βασικό θέμα** του ποιήματος; Ποια ήταν η **αφόρμηση** για τη συγγραφή του;
3. Ποια φαντάζεται το ποιητικό υποκείμενο ότι ήταν η **αντίδραση των Σπαρτιατών στην επιγραφή** που τους αφορά; Για ποιους λόγους;
4. Ποιες σημαντικές **μάχες** της εκστρατείας του Μ. Αλεξάνδρου αναφέρονται στο ποίημα;
5. Ποια είναι τα **αποτελέσματα** της πανελλήνιας εκστρατείας; Ποιο στοιχείο πολιτισμικής επιρροής στους άλλους λαούς θεωρεί **πιο σημαντικό** το ποιητικό υποκείμενο; Πώς τονίζεται η σημασία του;
6. Στους παρακάτω χάρτες (βλ. τελευταία σελίδα) να κυκλώσεις τους **γεωγραφικούς όρους** που αναφέρονται στο ποίημα. Ποιο σημαντικό **χαρακτηριστικό της ελληνιστικής εποχής** προκύπτει από τη μελέτη των χαρτών;

B. Ας προσεγγίσουμε τη δομή και τη γλώσσα του κειμένου

1. Λαμβάνοντας υπόψη το εισαγωγικό σημείωμα του ποιήματος, να χωρίσετε το ποίημα σε **δύο ή τρεις ενότητες** και να δώσετε **τίτλο** στην καθεμία.

1 ^η ΕΝΟΤΗΤΑ: στίχοι -	ΤΙΤΛΟΣ
2 ^η ΕΝΟΤΗΤΑ: στίχοι -	ΤΙΤΛΟΣ
2 ^η ΕΝΟΤΗΤΑ: στίχοι -	ΤΙΤΛΟΣ

2. Να διακρίνεις τα **τρία χρονικά επίπεδα** του ποιήματος λαμβάνοντας υπόψη: α) την εποχή της επιγραφής που σχολιάζει το ποιητικό υποκείμενο, β) τον τίτλο του ποιήματος και γ) τη χρονολογία δημοσίευσής του.

ΧΡΟΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΤΙ ΣΥΝΕΒΗ ΤΟΤΕ
1 ^ο	
2 ^ο	
3 ^ο	

3. Ποιο **ρηματικό πρόσωπο** χρησιμοποιεί το ποιητικό υποκείμενο; Τι δηλώνεται με αυτό;
4. Η **επανάληψη** ποιας φράσης διατρέχει το πρώτο μισό του ποιήματος; Ποιος ο ρόλος της σ' αυτό;
5. Σε ποια σημεία του ποιήματος διακρίνεται η **καβαφική ειρωνεία**; Ποιοι κειμενικοί δείκτες την επιβεβαιώνουν;
6. Χαρακτηριστικό της καβαφικής ποίησης αποτελεί η **εκφραστική λιτότητα**. Σε ποιο σημείο του ποιήματος ανατρέπεται και πώς εξηγείς την ανατροπή της; Πώς αυτή επηρεάζει το **ύφος** του ποιήματος;
7. Να συμπληρώσεις τα **σχήματα λόγου** που εντοπίζονται στους παρακάτω στίχους (π.χ. επαναλήψεις, συσώρευση επιθέτων, ασύνδετο σχήμα, πολυσύνδετο, χρήση επιθέτων, παρομοίωση, ειρωνεία κ.ά.):

ΣΤΙΧΟΙ	ΣΧΗΜΑ ΛΟΓΟΥ
σαν πολυτίμους υπηρέτας	
που σ' Ἄρβηλα συγκέντρωσαν οι Πέρσαι: που απ' Ἐ' Ἄρβηλα ξεκίνησε μια νίκη, κι εσαρώδη.	
ἴην νικηφόρα, ἴην περίλαμπρη, ἴην περιχάλητη, ἴην δοξασμένη ὡς ἄλλη δεν δοξάστηκε καμιά, ἴην ἀπαράμιλλη	
Θνήκαμ' ἐμεῖς [...] Ἐμεῖς	

ελληνικός καινούριος κόσμος, μέγας (εμμέσως ἰσχύμα λόγου)	
... κι οι πολυάριθμοι επίλοιποι Ἕλληνες Αἰγύπτου και Συρίας, κι οι εν Μιθρία, κι οι εν Περσίδι, κι όσοι ἄλλοι.	
«Ἀλέξανδρος Φιλίππου και οι Ἕλληνες πῃν Λακεδαιμονίων-» (στ. 1) Για Λακεδαιμονίους να μιχούμε ἴωρα! (στ. 32)	

Γ. Ας σχολιάσουμε ιδέες, στάσεις, αξίες, πράξεις και συμπεριφορές

1. «Εἶναι κι αὐτή μια δῖασις. Μῖώθεται.» (στ. 12)
«Για Λακεδαιμονίους να μιχούμε ἴωρα!» (στ. 32)
α) **Να συγκρίνεις νοηματικά** τους παραπάνω στίχους. Ποια συναισθήματα του ποιητικού υποκειμένου εκφράζουν;
β) Ο τελευταίος στίχος έχει πάρει **παροιμιακή σημασία**. Σε ποιες περιπτώσεις χρησιμοποιείται;
2. Να σχολιάσεις τη **μεταβολή των καταστάσεων** («περιπέτεια» στην αρχαία ελληνική τραγωδία) και τη σχετικότητα που διέπει την ιστορία και την ανθρώπινη ζωή. Πώς τελικά η ιστορία διέψευσε τον τρόπο σκέψης των ανθρώπων στα τρία χρονικά επίπεδα του ποιήματος;
3. Ποιοι λόγοι, κατά τη γνώμη σου, ωθούν ένα λαό / μία κοινωνική ομάδα / ένα άτομο στην **αποχή** τους **από συλλογικούς αγώνες**;

Δ. Ας γράψουμε πιο δημιουργικά (Δραστηριότητα για το σπίτι)

1. Να γράψεις ένα σύντομο **διάλογο μεταξύ δύο Σπαρτιατών** που ζουν στα 200 π.Χ., από τους οποίους ο ένας επιμένει στην ορθότητα της απόφασής τους να απέχουν από την πανελλήνια εκστρατεία, ενώ ο άλλος έχει μετανιώσει γι' αυτή τους τη στάση. Να στηρίξεις με **επιχειρήματα** τις απόψεις και των δύο διαλεγομένων σε ένα κείμενο 100-120 λέξεων.
2. **Διάβασε συγκριτικά** τα ποιήματα του Καβάφη «Στα 200 π.Χ.» και «Ποσειδωνιάται» και σχολίασε ειδικότερα **το στοιχείο της ανατροπής** που

περιέχουν: στο πρώτο ακόμα και η Περσία εξελληνίζεται, ενώ στο δεύτερο οι Ιταλιώτες Έλληνες βαθμιαία εκβαρβαρίζονται.

Κ.Π. Καβάφης, Ποσειδωνιάται

Ποσειδωνιάταις τοῖς ἐν τῷ Τυρρηνικῷ κόλπῳ τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς Ἑλλήσιν οὖσιν ἐκβαρβαρῶσθαι Τυρρηνοῖς ἢ Ρωμαίοις γεγονόσι καὶ τήν τε φωνὴν μεταβεβληκέναι, τὰ τε πολλὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ἄγειν δὲ μίαν τινα αὐτοῦς τῶν ἐορτῶν τῶν Ἑλλήνων ἔτι καὶ νῦν, ἐν ᾗ συνιόντες ἀναμιμνήσκονται τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων τε καὶ νομίμων, ἀπολοφυράμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ δακρύσαντες ἀπέρχονται.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ

Την γλῶσσα ἴην ἐλληνική οἱ Ποσειδωνιάται
εἰχάσαν ἴσους αἰῶνας ἀνακατευμένοι
με Τυρρηνούς, καὶ με Λατίνους, καὶ ἄλλους ξένους.
Το μόνο που ἴους ἔμενε προγονικό
ἦταν μια ἐλληνική μιορτί, με λεχέες ωραίες,
με λῶρες καὶ με αὐχούς, με αἰῶνας καὶ σφεφάνους.
Κ' εἶχαν συνύδειο πρὸς τὸ ἴεχος τῆς μιορτίς
ἵα παλαιά ἴους ἔδιμα νὰ διηροῦνται,
καὶ ἵα ἐλληνικά ὀνόματα νὰ ζαναχένε,
που μόλις πια ἵα καταχάμβαναν οἰήοι.
Καὶ πάντα μεχαυχολικά ἱεχείων' ἡ μιορτί ἴους.
Γιατί θυμοῦνταν πού καὶ αὐτοί ἦσαν Ἕλληνες —
Μαχιώται ἕναν καιρό καὶ αὐτοί
καὶ ἴωρα πῶς εἰπέσαν, πῶς ἐμιναν,
νὰ βουν καὶ νὰ ομιχοῦν βαρβαρικά
βλαχμένοι — ὦ συμφορά! — ἀπ' ἴον Ἑλληνισμό.

[πηγή: Κ.Π. Καβάφης, *Κρυμμένα ποιήματα 1877/-1923*, επιμ. Γ.Π. Σαββίδης, Ἴκαρος, Αθήνα 1993, σ. 89]

